

Дисципліна

«Захист професійної діяльності в галузі»

Частина 1

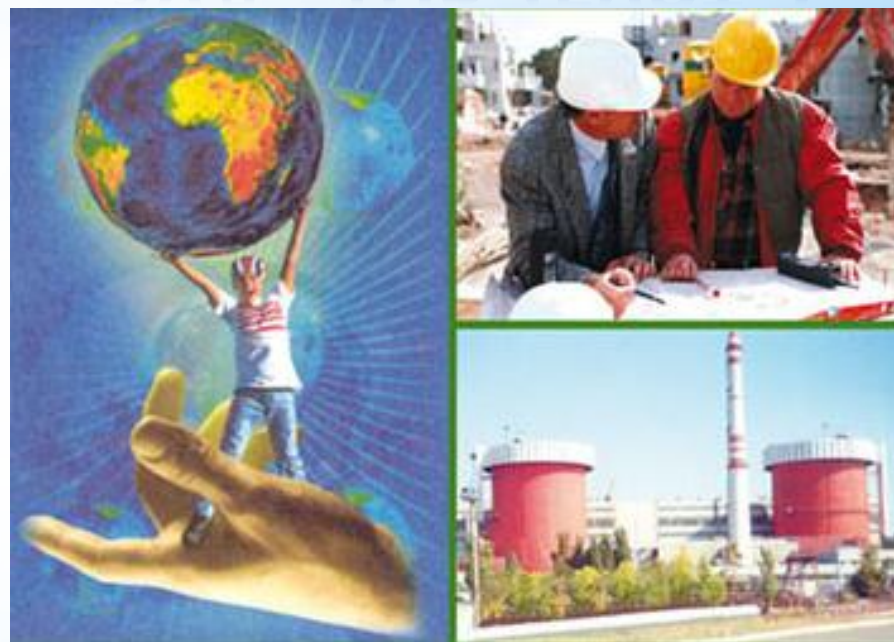
«Охорона праці в галузі»

Лектор:

к.т.н., доцент кафедри
«Безпеки життєдіяльності та
фізичного виховання» ДУТ

Гунченко
Оксана
Миколаївна

Викладацька:
ауд. 106 (гурт.)

Тема 3

Розробник: к.т.н., доц. Гунченко О.М.

**Тема: ТРАВМАТИЗМ ТА ПРОФЕСІЙНІ ЗАХВОРЮВАННЯ.
ЕКОНОМІЧНІ НЕБЕЗПЕКИ, ПОВ'ЯЗАНІ ЗІ СТАНОМ ОХОРОНИ
ПРАЦІ ТА РІВНЕМ БЕЗПЕКИ ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ.**

План лекційного заняття

1. Основні поняття та визначення.
2. Розслідування та облік нещасних випадків (НВ), професійних захворювань та аварій на виробництві.
3. Класифікація НВ по зв'язку з виробництвом та винністю.
4. Відшкодування збитків від НВ.
5. Методи аналізу виробничого травматизму.

1. Основні поняття та визначення.

Згідно з ДСТУ 2293:2014

«Терміни та визначення основних понять»,

нещасний випадок на виробництві - обмежена в часі подія чи раптовий вплив на працівника небезпечного виробничого чинника, що сталися під час виконання ним трудових обов'язків, унаслідок чого завдано шкоди здоров'ю чи трапилася смерть.

У результаті нещасного випадку виникають травми.

Мікротравма - нещасний випадок, який не викликав будь якої втрати працездатності.

Інцидент (випадок) - подія, що може призвести до нещасного випадку або містить в собі подібний потенціал

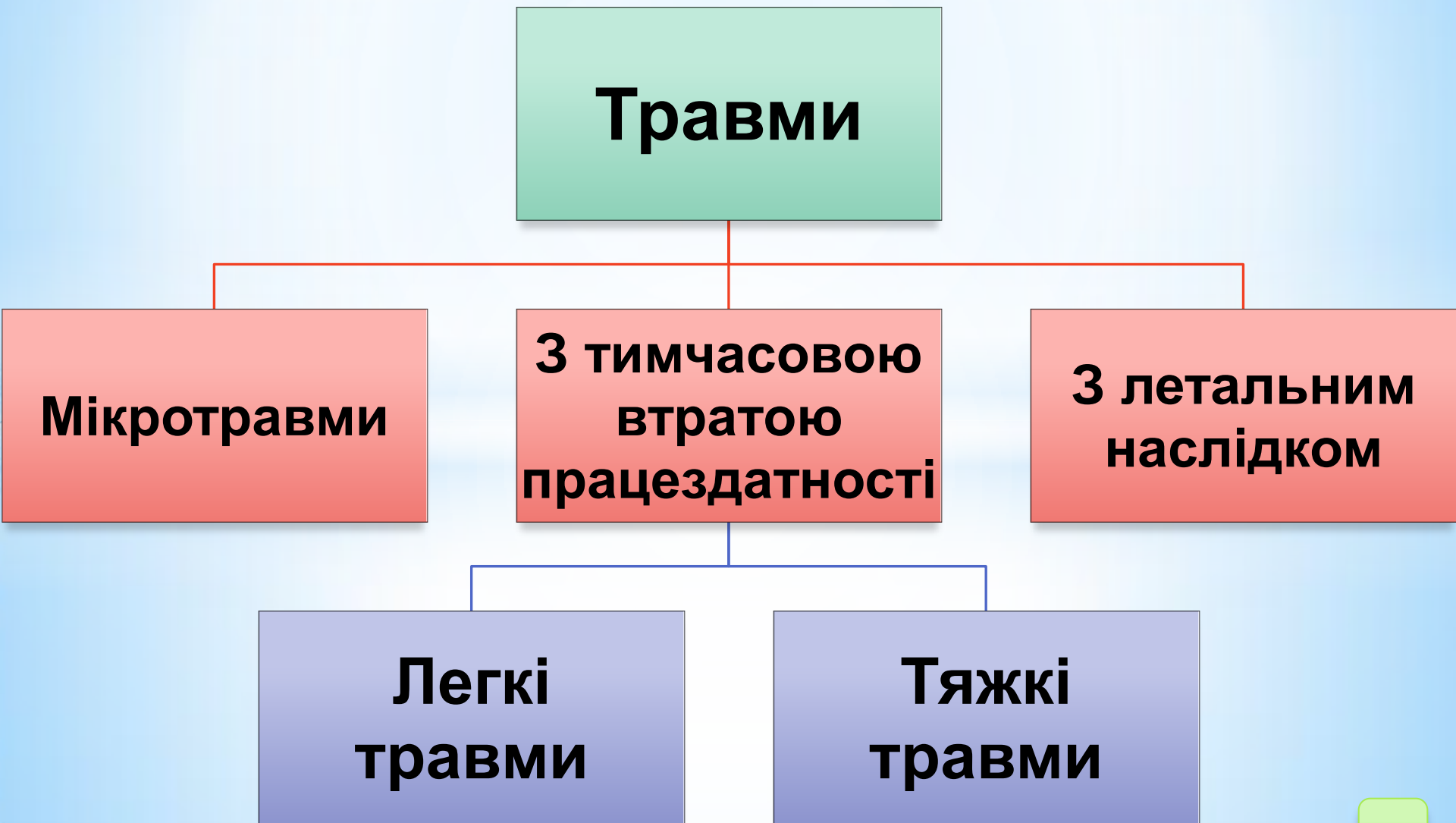
Травма - порушеність анатомічної цілісності організму людини, або його функцій внаслідок дії чинників зовнішнього середовища.

Виробнича травма - травма що сталася внаслідок дії виробничих чинників.

Виробничий травматизм - явище, що характеризується сукупністю виробничих травм і нещасних випадків на виробництві.

Трудове каліцтво - втрата здоров'я працівником внаслідок виробничої травми.

Згідно з «Класифікатором розподілу травм за ступенем тяжкості» (затв. Наказом № 370 МОЗ України від 04.07.2007 р.):

1. Кваліфікуючими ознаками тяжкості травм, отриманих в результаті нещасного випадку на виробництві (далі - травми), є характер отриманих ушкоджень, ускладнення та наслідки, пов'язані з цими ушкодженнями.

2. За ступенем тяжкості травми розподіляються на 2 категорії: *тяжкі* і *легкі*.

Залежно від характеру ушкоджень травми класифікуються (підрозділяються) на:

механічні (забиття, переломи, порізи тощо);

термічні (опіки, обмороження, сонячні удари);

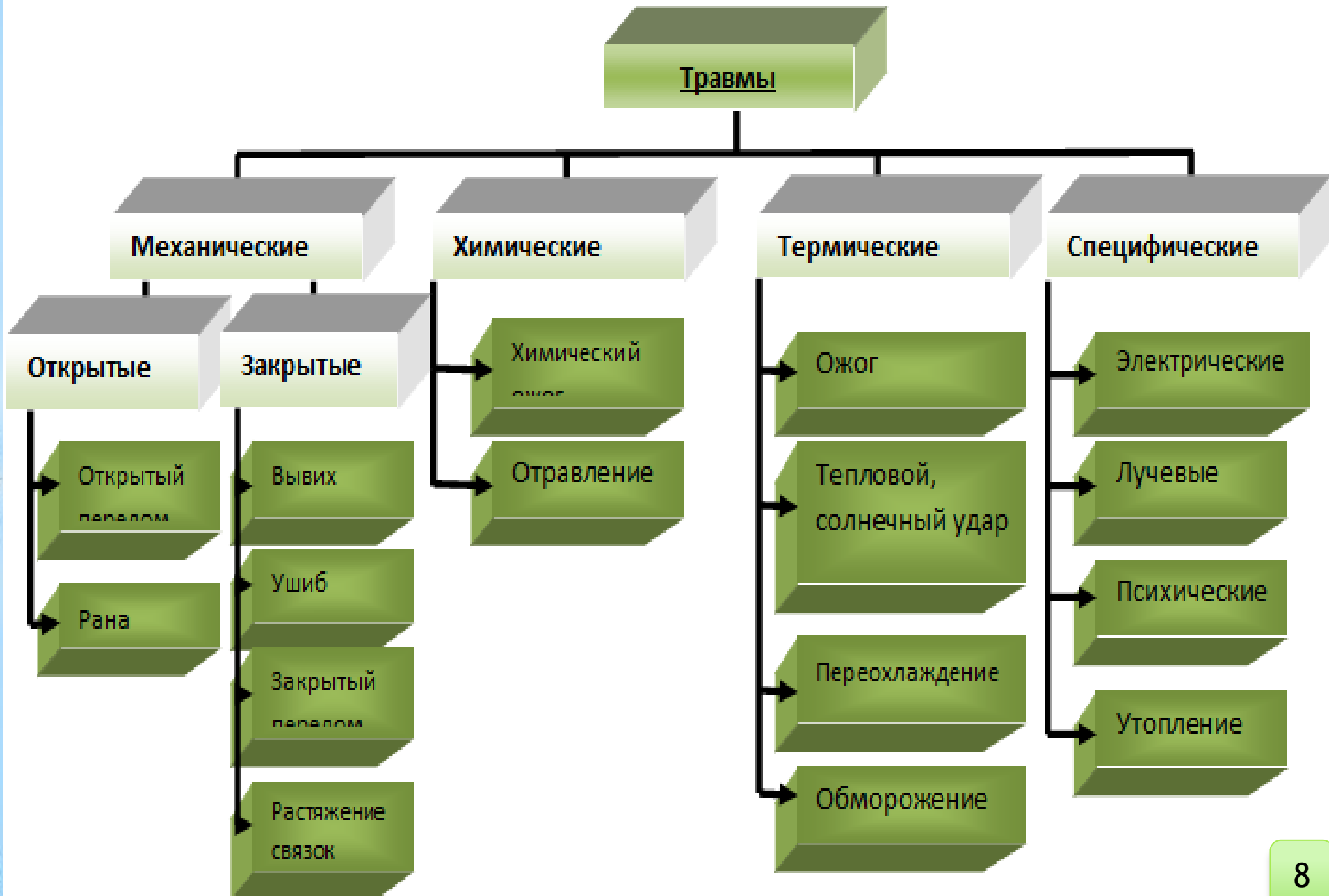
хімічні (гострі отруєння, опіки кислотами, лугами);

електричні (електричні удари, електричні травми);

променеві (опіки, ушкодження тканин, кровотворних органів);

нервово-психічні (переляк, шок);

комбіновані.

За важкістю наслідків травми поділяються на такі групи:

дрібний травматизм (без втрати працездатності, який становить 70-80 % усіх нещасних випадків);

легкі випадки травмування (втрата працездатності до трьох днів, тобто з тимчасовою втратою працездатності);

тривалі (втрата працездатності від 4 днів до 4 місяців);

нещасні випадки з важкими наслідками (повна або часткова втрата працездатності, тобто повна або часткова інвалідність);

групові (що стались одночасно з двома і більше працівниками незалежно від важкості тілесних ушкоджень);

смертельні.

Вплив ШНВЧ може бути не тільки причиною виробничої травми, а і викликати професійні хвороби.

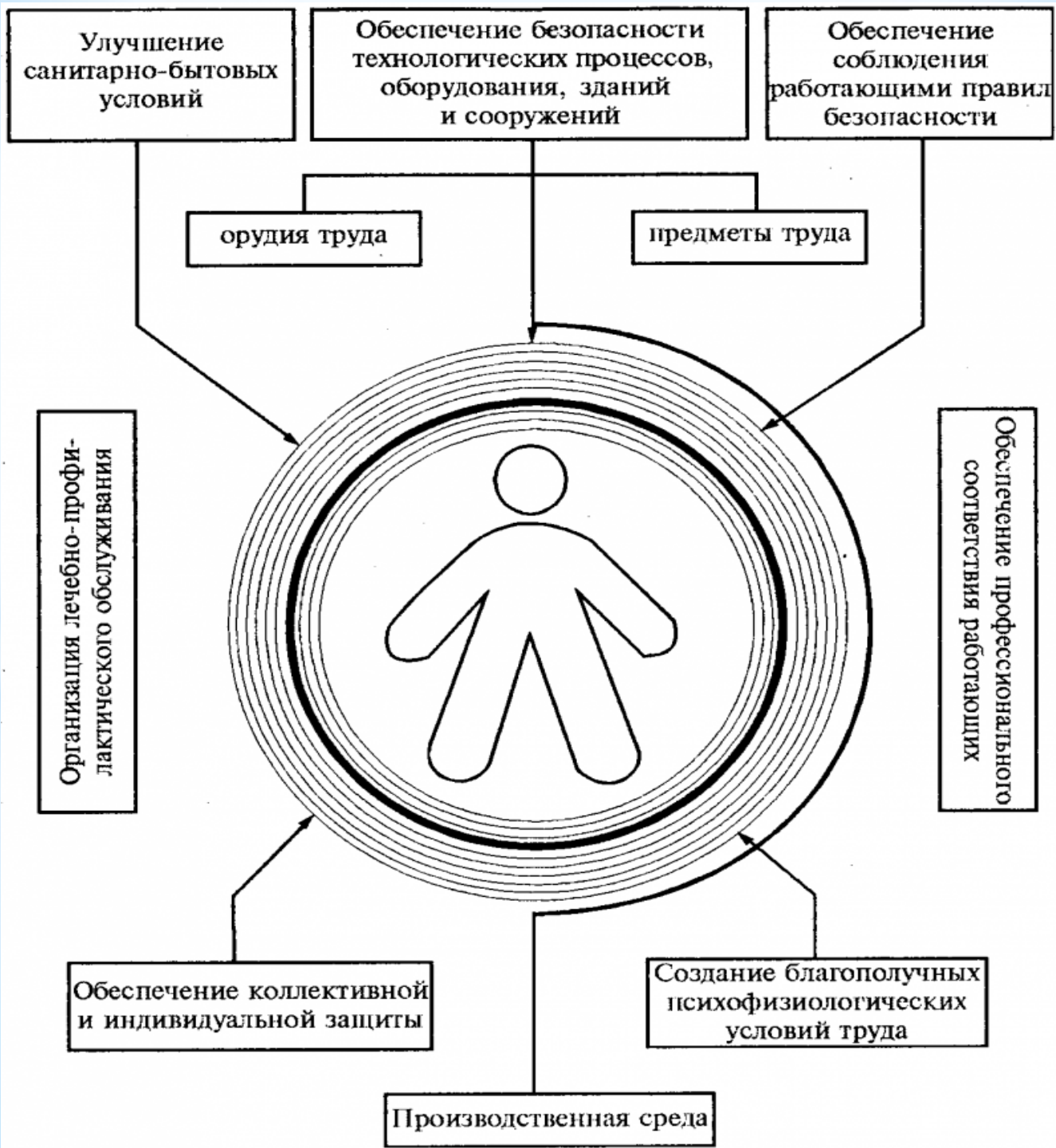
Професійна хвороба; професійне захворювання - патологічний стан людини, обумовлений надмірним напруженням організму, або дією шкідливого виробничого чинника під час трудової діяльності.

Професійна захворюваність - явище, що характеризується сукупністю професійних захворювань.

Професійні захворювання та отруєння бувають **хронічними** (при тривалому впливі невеликих кількостей шкідливих речовин) і **гострими**. До гострих професійних захворювань або отруєнь належать випадки, що сталися після одноразового (протягом не більше однієї робочої зміни) впливу небезпечних факторів або шкідливих речовин. Гострі захворювання та отруєння відносять до нещасних випадків.

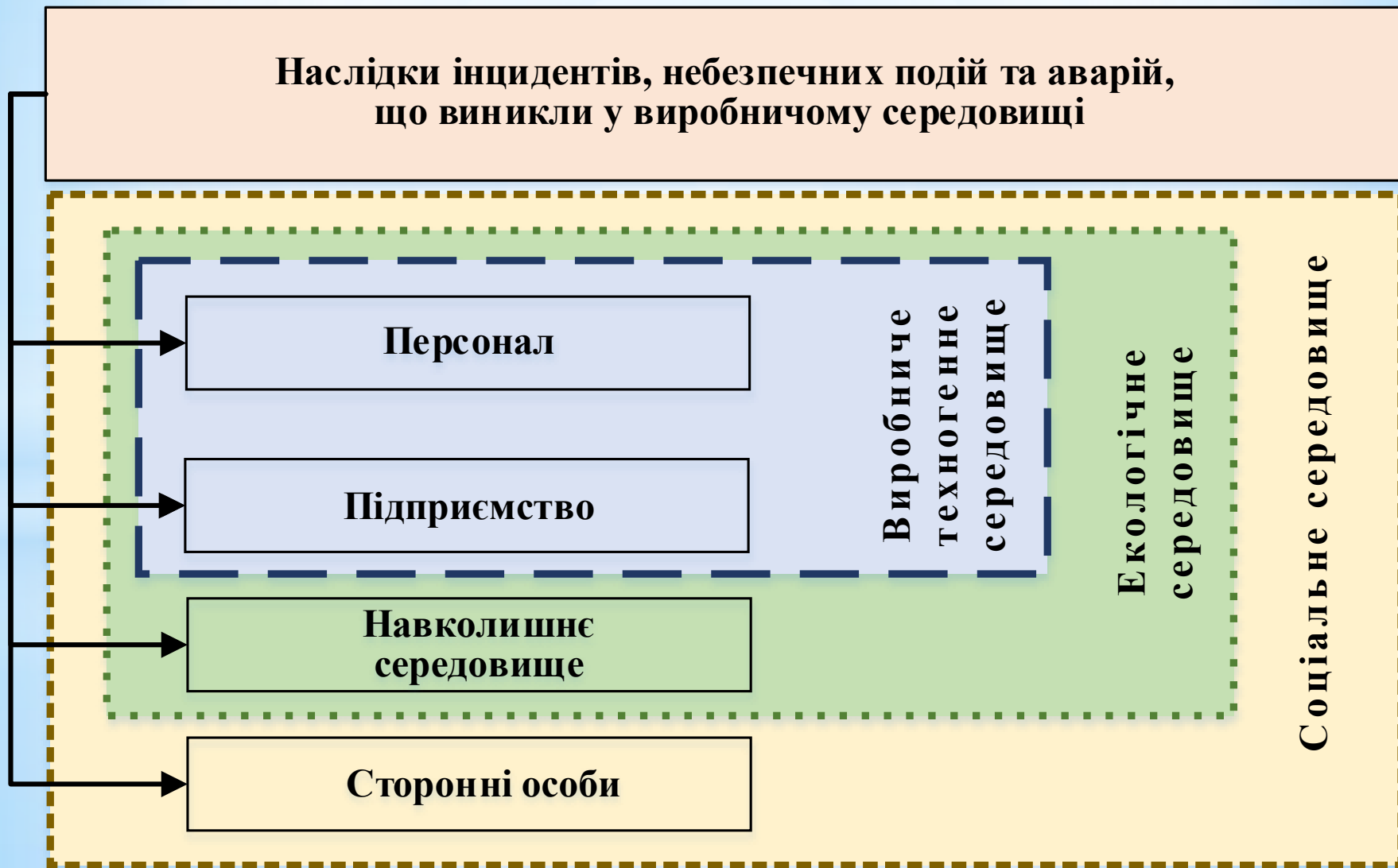
ВИРОБНИЧИЙ ТРАВМАТИЗМ І ПРОФЕСІЙНІ ЗАХВОРЮВАННЯ: ЯК ЇХ УНИКНУТИ?

Джерела і фактори індивідуального ризику

№	Джерело індивідуального ризику	Найбільш поширений фактор ризику смерті
1.	Стан організму людини	Спадщино-генетичні, психосоматичні захворювання, старіння.
2.	Віктимність	Сукупність особистісних якостей людини як жертви потенційних небезпек.
3.	Звички	Куріння, вживання наркотиків і алкоголю, нераціональне і несвоєчасне харчування.
4.	Соціальна екологія	Неякісні: вода, повітря, продукти харчування, матеріали і оздоблення житла.
5.	Техногенні, пов'язані з викидом отруйних і легкозаймистих речовин, появлення шагової напруги і т.ін	Вибухи і пожежі житла, побутові травми і т.ін.
6.	Транспорт і ходіння пішки	Небезпечні, критичні або аварійні ситуації з транспортом і пішоходами.
7.	Професійна діяльність	Шкідливі та небезпечні виробничі чинники.
8.	Непрофесійна діяльність	Шкідливі та небезпечні чинники, обумовлені ремонтом, прибиранням житла, заняттями фізкультурою, туризмом, серфінгом і та іншими різними захопленнями.
9.	Соціальне середовище	Сім'я, сусіди, збройний конфлікт, суїцид, вбивство і т.ін.
10.	Навколишнє природне середовище	Землетруси, виверження вулканів, повінь, зсув, сель і інші стихійні лиха.

2. Розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві.

Відповідно до ст. 22 закону України «Про охорону праці», що має назву «Розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань і аварій» роботодавець повинен організовувати розслідування та вести облік нещасних випадків, професійних захворювань і аварій відповідно до положення, що затверджується Кабінетом Міністрів України за погодженням з всеукраїнськими об'єднаннями профспілок.

У відповідності до «Порядку розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17.04.2019 року (початок дії 01.07.2019 року) розслідування проводиться у разі виникнення нещасного випадку, а саме обмеженої в часі події або раптового впливу на працівника небезпечного виробничого чинника чи середовища,

що сталися **у процесі виконання ним трудових обов'язків**, внаслідок яких **зафіксовано шкоду здоров'ю**, зокрема від одержання поранення, травми, у тому числі внаслідок тілесних ушкоджень, гострого професійного захворювання і гострого професійного та інших отруєнь, одержання сонячного або теплового удару, опіку, обмороження, а також у разі утоплення, ураження електричним струмом, блискавкою та іонізуючим випромінюванням, одержання інших ушкоджень внаслідок аварії, пожежі, стихійного лиха (землетрусу, зсуву, повені, урагану тощо), контакту з представниками тваринного і рослинного світу, **які призвели до втрати працівником працездатності на один робочий день чи більше або до необхідності переведення його на іншу (легшу) роботу не менш як на один робочий день**, зникнення, а також настання смерті працівника під час виконання ним трудових (посадових) обов'язків.

У разі настання нещасного випадку безпосередній керівник робіт зобов'язаний:

- терміново організувати надання першої невідкладної допомоги потерпілому, забезпечити у разі потреби його доставку до лікувально-профілактичного закладу;
- негайно повідомити роботодавця про те, що сталося;
 - зберегти до прибуття комісії з розслідування (спеціального розслідування) нещасного випадку обстановку на робочому місці та машини, механізми, обладнання, устаткування у такому стані, в якому вони були на момент настання нещасного випадку (якщо це не загрожує життю чи здоров'ю інших працівників і не призведе до більш тяжких наслідків та порушення виробничих процесів), а також
- вжити заходів до недопущення подібних нещасних випадків.

До складу комісії з розслідування НВ входять:

керівник (спеціаліст) служби охорони праці або посадова особа, на яку роботодавцем покладено виконання функцій з охорони праці (голова комісії),

представник Фонду соціального страхування за місцезнаходженням підприємства,

представник первинної профспілки (у разі наявності на підприємстві кількох профспілок - представник профспілки, членом якої є потерпілий, а у разі відсутності профспілки - уповноважена найманими працівниками особа з питань охорони праці),

представник підприємства,
інші особи.

До складу комісії не може входити безпосередній керівник робіт.

Потерпілий або його довірена особа має право брати участь у розслідуванні.

Комісія зобов'язана протягом **п'яти робочих днів** з моменту її утворення:

обстежити місце настання нещасного випадку,
одержати письмові пояснення потерпілого, якщо це
МОЖЛИВО,

опитати осіб - свідків нещасного випадку та причетних до
нього осіб;

визначити відповідність умов праці та її безпеки вимогам
законодавства про охорону праці;

з'ясувати обставини і причини настання нещасного випадку;
вивчити первинну медичну документацію (журнал реєстрації
травматологічного пункту лікувально-профілактичного закладу,
звернення потерпілого до медичного пункту або медико-
санітарної частини підприємства, амбулаторну картку та історію
хвороби потерпілого, документацію відділу кадрів, відділу
(служби) охорони праці тощо);

2. Розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві.

визначити, пов'язаний чи не пов'язаний нещасний випадок з виробництвом;

встановити осіб, які допустили порушення вимог законодавства про охорону праці, а також розробити план заходів щодо запобігання подібним нещасним випадкам;

скласти у необхідній кількості примірників акт про нещасний випадок, пов'язаний з виробництвом, за формою Н-1 (у разі, коли нещасний випадок визнано таким, що пов'язаний з виробництвом) і передати їх роботодавцеві для затвердження;

скласти у разі виявлення гострого професійного захворювання (отруєння), пов'язаного з виробництвом, крім акту за формою Н-1, картку обліку професійного захворювання (отруєння) за формою П-5.

2. Розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві.

Спеціальному розслідуванню підлягають:

- нещасні випадки із смертельними наслідками;
- групові нещасні випадки, які сталися одночасно з двома і більше працівниками, незалежно від ступеня тяжкості отриманих ними травм;
- випадки смерті працівників на підприємстві;
- випадки зникнення працівників під час виконання трудових (посадових) обов'язків;
- нещасні випадки, що спричинили тяжкі наслідки, у тому числі з можливою інвалідністю потерпілого.

3. Класифікація нещасних випадків по зв'язку з виробництвом та винністю

При класифікації нещасних випадків враховують місце, час події та вплив факторів виробничого середовища.

Порядок розслідування та оформлення, призначення і виплати допомоги з тимчасової непрацездатності, відшкодування збитків для різних груп нещасних випадків буде відрізнятися.

За винністю нещасні випадки бувають :

- з вини роботодавця;
- з вини потерпілого;
- змішані.

Страхові виплати допомоги потерпілому здійснюються з першого дня непрацездатності.

3. Класифікація нещасних випадків по зв'язку з виробництвом та винністю

Визначаються пов'язаними з виробництвом нещасні випадки, що сталися з працівниками під час виконання трудових обов'язків, у тому числі у відрядженні, а також ті, що сталися у період:

- перебування на робочому місці, на території підприємства або в іншому місці, пов'язаному з виконанням роботи, починаючи з моменту прибуття працівника на підприємство до його відбуття, який повинен фіксуватися відповідно до вимог правил внутрішнього трудового розпорядку підприємства, у тому числі протягом робочого та надурочного часу, або виконання завдань роботодавця в неробочий час, під час відпустки, у вихідні, святкові та неробочі дні;

- підготовки до роботи та приведення в порядок після закінчення роботи знарядь виробництва, засобів захисту, одягу, а також виконання заходів особистої гігієни, пересування по території підприємства перед початком роботи і після її закінчення;

3. Класифікація нещасних випадків по зв'язку з виробництвом.

- проїзду па роботу чи з роботи на транспортному засобі, що належить підприємству, або на іншому транспортному засобі, наданому роботодавцем;
- використання власного транспортного засобу в інтересах підприємства з дозволу або за дорученням роботодавця в установленому роботодавцем порядку;
- виконання дій в інтересах підприємства, на якому працює потерпілий, тобто дій, які не належать до трудових обов'язків працівника (подання необхідної допомоги іншому працівникові, дій щодо запобігання аваріям або рятування людей та майна підприємства, інших дій за розпорядженням або дорученням роботодавця);
- ліквідації аварії, наслідків надзвичайної ситуації техногенного і природного характеру на виробничих об'єктах і транспортних засобах, що використовуються підприємством;
- подання необхідної допомоги або рятування людей, виконання дій, пов'язаних із запобіганням нещасним випадкам з іншими особами у процесі виконання трудових обов'язків;

3. Класифікація нещасних випадків по зв'язку з виробництвом.

- надання підприємством шефської допомоги;
- перебування у транспортному засобі або на його стоянці, на території вахтового селища, у тому числі під час змінного відпочинку, якщо настання нещасного випадку пов'язане з виконанням потерпілим трудових обов'язків або з впливом на нього небезпечних чи шкідливих виробничих чинників або середовища;
- прямування працівника до об'єкта (між об'єктами) обслуговування за затвердженими маршрутами або до будь-якого об'єкта за дорученням роботодавця;
- прямування до чи з місця відрядження згідно з установленим завданням;

3. Класифікація нещасних випадків по зв'язку з виробництвом.

Визнаються пов'язаними з виробництвом також випадки:

- раптового погіршення стану здоров'я працівника або його смерті внаслідок гострої серцево-судинної недостатності під час перебування на підземних роботах (видобування корисних копалин, будівництво, реконструкція, технічне переоснащення і капітальний ремонт шахт, рудників, копалень, метрополітенів, підземних каналів, тунелів та інших підземних споруд, геологорозвідувальні роботи, які проводяться під землею) чи після виведення працівника на поверхню з ознаками гострої серцево-судинної недостатності, що підтверджено медичним висновком;

- скоєння самогубства працівником плавскладу на суднах морського, річкового та рибпромислового флоту в разі перевищення обумовленого колективним договором строку перебування у рейсі або його смерті під час перебування у рейсі внаслідок впливу психофізіологічних, небезпечних чи шкідливих виробничих чинників.

3. Класифікація нещасних випадків по зв'язку з виробництвом.

- при виконанні робіт особами, які працюють **на умовах цивільно-правового договору**, на інших підставах, передбачених законом, особами, які провадять незалежну професійну діяльність, членами фермерського господарства;
- при виконання робіт особою, яка **фактично допущена до роботи без оформлення трудового договору (контракту)**, у разі підтвердження факту перебування потерпілого у трудових відносинах з роботодавцем.

3. Класифікація нещасних випадків по зв'язку з виробництвом.

Нещасний випадок та/або гостре професійне захворювання (отруєння) **ВИЗНАЮТЬСЯ НЕ ПОВ'ЯЗАНИМИ З ВИРОБНИЦТВОМ** у разі:

- ❖ вчинення потерпілим кримінального правопорушення, що встановлено обвинувальним вироком суду або постановою (ухвалою) про закриття кримінального провадження за нереабілітуючими підставами;
- ❖ смерті працівника від загального захворювання або самогубства, що підтверджено висновками судово-медичної експертизи та/або відповідною постановою про закриття кримінального провадження.

3. Класифікація нещасних випадків по зв'язку з виробництвом.

Причини нещасних випадків, гострих професійних захворювань та аварій поділяються на

ТЕХНІЧНІ

ОРГАНІЗАЦІЙНІ

ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНІ

ТЕХНОГЕННІ, ПРИРОДНІ, ЕКОЛОГІЧНІ ТА
СОЦІАЛЬНІ

3. Класифікація нещасних випадків по зв'язку з виробництвом.

При встановленні причин нещасного випадку зазначаються і кодуються три групи причин відповідно до класифікатора:

I – Технічні:

конструктивні недоліки, недосконалість, недостатня надійність засобів виробництва;

конструктивні недоліки, недосконалість, недостатня надійність транспортних засобів;

неякісна розробка або відсутність проектної документації на будівництво, реконструкцію виробничих об'єктів, будівель, споруд, обладнання тощо;

неякісне виконання будівельних робіт;

недосконалість, невідповідність вимогам безпеки технологічного процесу;

незадовільний технічний стан: виробничих об'єктів, будинків, споруд, території; засобів виробництва; транспортних засобів;

незадовільний стан виробничого середовища (несприятливі метеорологічні умови, підвищена концентрація шкідливих речовин у повітрі робочої зони; наявність шкідливих опромінь (випромінювань); незадовільна освітленість, підвищений рівень шуму і вібрації та ін.);

3. Класифікація нещасних випадків по зв'язку з виробництвом.

II – Організаційні (що залежать від рівня організації праці на виробництві та діяльності самої людини):

незадовільне функціонування, недосконалість або відсутність системи управління охороною праці;

недоліки під час навчання безпечним прийомам праці, у тому числі:

відсутність або неякісне проведення інструктажу;

допуск до роботи без навчання та перевірки знань з охорони праці;

неякісна розробка, недосконалість інструкцій з охорони праці або їх відсутність;

відсутність у посадових інструкціях функціональних обов'язків з питань охорони праці;

порушення режиму праці та відпочинку;

відсутність або неякісне проведення медичного обстеження (професійного відбору);

3. Класифікація нещасних випадків по зв'язку з виробництвом.

невикористання засобів індивідуального захисту через незабезпеченість ними;

виконання робіт з відключеними несправними засобами колективного захисту, системами сигналізації, вентиляції, освітлення тощо;

залучення до роботи працівників не за спеціальністю (професією);

порушення технологічного процесу;

порушення вимог безпеки під час експлуатації транспортних засобів;

порушення правил дорожнього руху;

незастосування засобів колективного захисту (за їх наявності);

незастосування засобів індивідуального захисту (за їх наявності);

порушення трудової і виробничої дисципліни, в тому числі:

невиконання посадових обов'язків;

невиконання вимог інструкцій з охорони праці;

III – Психофізіологічні причини:

- алкогольне, наркотичне, токсикологічне отруєння ;
- алкогольне, наркотичне, токсикологічне сп'яніння;
- травмування (смерть) внаслідок протиправних дій інших осіб;
- низька нервово-психічна стійкість;
- незадовільні фізичні дані або стан здоров'я;
- незадовільний психологічний клімат у колективі;
- помилкові дії внаслідок втоми працівника через надмірну важкість і напруженість роботи;
- монотонність праці;
- невідповідність психофізіологічних чи антропометричних даних працівника використовуваній техніці чи виконуваній роботі;
- особиста необережність потерпілого (у разі відсутності технічних і організаційних причин, впливу шкідливих або небезпечних виробничих факторів, порушень вимог законодавчих і нормативно-правових актів та інструкцій тощо).

3. Класифікація нещасних випадків по зв'язку з виробництвом.

IV - Техногенні, природні, екологічні та соціальні причини:

- викид небезпечних хімічних, радіоактивних, біологічних речовин;
- контакт з представниками тваринного та рослинного світу;
- стихійне лихо (метеорологічні, топологічні та тектонічні катастрофи - землетрус, зсув, селі, снігові лавини, повінь, ураган, просідання і зсув ґрунту тощо);
- гідрометеорологічні явища (мороз, ожеледь, ожеледиця, заметіль, шквальний вітер, град, спека, туман, злива, блискавка тощо);
- соціальний конфлікт (страйк, оголошена та неоголошена війна, терористичний акт, блокада, революція, заколот, повстання, масові заворушення, громадська демонстрація, протиправні дії третіх осіб тощо).

4. Методи аналізу виробничого травматизму

Аналіз виробничого травматизму проводиться з метою встановлення закономірностей виникнення травм на виробництві та розробки ефективних профілактичних заходів.

У процесі аналізу травматизму повинні бути з'ясовані причини нещасних випадків і розроблені заходи щодо їх попередження.

Аналіз виробничого травматизму та професійних захворювань дозволяє виявити причини і визначити закономірності їх виникнення. На підставі такої інформації розробляються заходи щодо профілактики травматизму та профзахворювань.

Для аналізу виробничого травматизму застосовують такі, найбільш поширені та взаємодоповнюючі методи дослідження: статистичний, монографічний, топографічний, груповий, економічний, ергономічний, експертних оцінок, анкетування та інші.

4. Методи аналізу виробничого травматизму

